

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1027

נח תשפ"א השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

גְדוּל יוֹם הַגְּשָׁמִים

הזיכרון והפקידה שמביאים את הגאולה

מבול בשבעה שלבים

במבול יש שבעה שלבים. הוא מתחיל ב"ז חשוון ונמשך 40 יום שבהם נמחה הכול, עד כ"ז בכסליו. המים גוברים 150 יום עד י"ז בניסן ונתנח התבנה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט" (בראשית ח ד). מאותו יום המים הולכים ומתמעטים במשך 73 ימים "והמים היו הלוך וחסור", עד ראש חודש תמוז, החדש העשירי באחד לחדש באותו יום נראו ראשי הרים (ה ה). מקץ ארבעים יום, ב' באלול, כבר רואים את הסוף "ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה: וישלח את הערב" וכו' ואחר כך את היונה. השלב הבא הוא בראש השנה, בו ביום מסיר נח את מכסה התבה "ויהי באחת ויש מאות שנה בראשון באחד לחדש" והוא רואה ש"חרבו המים מעל הארץ" (ה ג). האדמה כנראה לא יבשה לגמרי והיא רטובה וטובענית מתחת לפני האדמה היבשים, עדיין אי אפשר לצאת. בכ"ז בחשוון אומר ה' לנח "צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך: כל החיה אשר אתך" וכו' (תאריכים לפי הרמב"ן).

הזיכרון באמצע המבול

בתפילה של ראש השנה אנו מזכירים את הרגע שבו מסתיים המבול ומתחיל השלב שבו יוצאים מהתיבה ומיישבים את העולם מחדש. "ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה". באופן פשוט היינו חושבים שהזיכרון הזה נאמר על רגע היציאה מהתיבה או סמוך לו. אבל הוא נכתב בתורה על השלב השני, כאשר נפסקת התגברות המים כעבור 150 יום. לכאורה אנו נמצאים באמצע האירוע, עוד לא מרגישים את ההתחלה של היציאה. עוד לא רואים את בניין העולם שנמצא בשיא ההרס. אבל זה הרגע המהפך, מכאן מתחילה הגאולה של נח ושל כל אשר איתו בתיבה, ובעצם של העולם כולו.

הזיכרון ביציאת מצרים

כך היה גם ביציאת מצרים. הזיכרון של בני ישראל על ידי ה' שבו מתחילה הגאולה שלהם לא הורגש על ידיהם כלל באופן נגלה. ה' עדיין לא נגלה למושה בסנה, משה עדיין לא הלך לפרעה ופרעה לא הכביד את העבודה.

בני ישראל צעקו אל ה' והיה נראה להם כאילו אין מי ששומע והם אבודים ונשכחים בשיא השיעבוד. אבל כבר נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה': כייגבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי מפחשבותיכם" (ישעיהו נה ח). רגע הזיכרון הוא הרגע המכריע, שם מחליט אלוקים לגאול את בני ישראל ולזכור ברית אבות. מאותה שעה הכול מתגלגל בהתאם לתוכנית. משה רועה את הצאן ומגיע לסנה כאילו במקרה, והשאר היסטוריה.

רגע המהפך בגאולה העתידה

גם בגאולה העתידה אנו קוראים על זיכרון ועל החלטת הגאולה באמצע הגלות. "ויזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אֶזְכֹּר וְהֶאֱרַץ אֶזְכֹּר" (ויקרא כו מב). לא מדובר כאן על סוף הגלות, אלא על תחילת תהליך התיקון שבתוך הגלות. שהרי הפסוק שאחר כך הוא "והארץ תענב מהם ותרץ את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם" וכו'. הזיכרון מביא לכך שהצרות של הגלות הופכות להיות תיקון לחטא, ומפסיק את השקיעה בתוך הגלות. לכן הם לא כלים "ויאף גם זאת בהיותם בארץ אביהם לא מאסתיים ולא געלתים לכלתם להפך בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם" (כן הוא בספר יחזקאל בפרק טז, פרק כ ופרק לד. גם במלאכי ג' ובעוד מקומות).

מתי הייתה הזכירה בגאולה של ימינו?

מתי הייתה הזכירה של ה' בגאולה של ימינו? אי אפשר לומר שהיא הייתה בהצהרת בלפור שהייתה לפני קצת למעלה ממאה שנה, גם לא ביציאה מחומות ירושלים שהייתה לפני כמאה וחמישים שנה. הן היו רק תוצאה של הזכירה האלוקית. יש אומרים שהזכירה הייתה שנת ת"ק (1740) שבה ניסו לעלות הגר"א והבעש"ט, ועלו הרמח"ל ואור החיים הקדוש. ויש אומרים שהזכירה האלוקית הייתה בשנת ת"ר (1840). כיוון שבזוה"ק (פרשת וירא קטז): כתב: "ובשית מאה שנים לשתיאתה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיאתה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא, וסימוניך: 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה... וכןסת ישראל יוקים לה מעפרא ויזכר לה הקב"ה".

ובשש מאות שנים לאלף השישי יפתחו שערי החכמה למעלה ומעינות החכמה למטה, ויתוקן העולם בשביעי, כבן-אדם שמתכוון ביום השישי מעת ששוקעת השמש לקראת שבת, וסימנו: "בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה...", וכנסת ישראל תוקם מעפרה ויזכרה הקב"ה. כן מובא בספר "אֲדָרְת אֱלֹהֵינוּ" מהגר"א (האזינו עם פירוש "באר יצחק") על דברי זוהר, שתקופת הַעֲבָקָתָא דְמִשְׁיָחָא התחילה בשנת ת"ר.

גדול יום גשמים

גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו

בגמרא כתוב: "ואמר רבי יצחק גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו שנאמר 'לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך'" (תענית ז ע"א). והמאמר הזה מסביר לנו כי השפע הוא לא הגשמים, אלא שפע רוחני שמתבטא גם בגשמים, וגם בפרוטה שנמצאת בכיס. וכך כותב הבן איש חי בספרו "בן יהודע" (על מסכת תענית דף ו') בשם האר"י ז"ל שכאשר אנו רואים גשמים יורדים, אנו רואים את הצד הגשמי של השפע שיורד משמים, אבל באמת הגשמים הם תוצאה של השפעה רוחנית של חיים. ובלשון האר"י ז"ל "יורד עם הגשמים מלמעלה כוח אור".

גשמים מפסיקים מגיפות

בגמרא (תענית ח ע"ב) משמע שעם הגשמים מגיעים גם חיים ובריאות לעולם. וכך בגמרא: "ב'ימי רבי שמואל בר נחמני הוה פפנא ומוותנא, אמרי, היכי נעביד? נבעי רחמי אתרת, לא אפשי, אלא לבעי רחמי אמונתא ופפנא נסבל. אמר להו רבי שמואל בר נחמני, נבעי רחמי אפפנא, דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב, דכתיב, (תהלים קמה) 'פוחח את ידך ומשביע לכל חי רצון'".

בימי רבי שמואל בר נחמני היו שתי צרות, גם רעב, וגם מגיפה. אמרו בני המקום, היאך נעשה? שנתפלל ונבקש רחמים על שתי הצרות שיסורו מעלינו אי אפשר, כי לא מתענים על שתי צרות, והגמרא מביאה לכך הוכחה בהמשך. אלא נבקש רחמים על המגיפה שתסור מעלינו, ואת הרעב נסבול. אמר להו רבי שמואל בר נחמני: לא כך נעשה, אלא להיפך: נבקש רחמים על גשמים שיבואו ויסור הרעב מעלינו, וממילא תסור מעלינו גם המגיפה. דהרי הקדוש ברוך הוא נותן שובע כדי שיחיו ממנו בני אדם ולא כדי שימותו. דכתיב: 'פוחח את ידך ומשביע לכל חי רצון'. הרי לנו, שהקדוש ברוך הוא משביע את החיים. הרי למדנו שכשה' מוריד גשמים הוא שולח לנו חיים שגם מסלקים את המגיפה שמעלינו. אמן.

אין גשמים יורדים, אלא אם כן נמחלו עונותיהן של ישראל

עוד אומרת הגמרא שגשמים לא רק מנקים את הרחובות ואת האוויר, הם גם מנקים אותנו מעונות. "אמר רבי תנחום בר חנילאי, אין הגשמים יורדים, אלא אם כן נמחלו עונותיהן של ישראל, שפאמור, (תהלים פה) 'רציף ה' ארצך, שבת שבות יעקב, נשאת עון עמו, כסית כל חטאתם סלה'. אמר ליה עירי מדיבת, לרבינא, אתון מהכא מתניתו לה? אנו, מהכא מתנינן לה, (מלכים א ח) 'ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת' וגו'" (תענית ז ע"ב).

גדול יום הגשמים, שאפילו ישועה פרה ורבה בו

עוד מלמדת הגמרא על השפע הרוחני שבא עם הגשמים שהם מצמיחים גם ישועה ולא רק את עצי השדה. "אמר רבי אושעיא, גדול יום הגשמים,

שאפילו ישועה פרה ורבה בו, דכתיב 'הרעיפו שמים ממעל ושחקים יגלו צדק, תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתיו" (תענית ז ע"ב). אחרי שלמדנו כמה גדולים הגשמים יהיה לנו יותר קל להבין את רבי יוחנן שאומר "גדול יום הגשמים כיום קבוץ גלויות, שפאמור, (תהלים קכו) 'שובה ה' את שבייתנו פאפיקים בנגב'. ואין 'אפיקים' אלא מטר, שפאמור, (שם יח) 'ויבאו אפיקי מים'" (תענית ח ע"ב).

הטור (סימן קיז) מסביר את דברי רבי יוחנן בכך שהגשמים שיורדים בארץ ישראל ומצמיחים את פירותיה הם הקץ המגולה. כמו במפורש בגמרא בסנהדרין (צה ע"א): "אמר ר' אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכים תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'". ומפרש רש"י: "מגולה מזה" - כשתתן ארץ-ישראל פריה בעין יפה אז יקרבו הקץ ואין לך קץ מגולה יותר".

לכן פיתוח הארץ הוא הקדמה לקיבוץ גלויות. כך מסבירה הגמרא את הסיבה שבגללה קבעו אנשי הכנסת הגדולה את ברכת קיבוץ גלויות אחרי הברכה שבה אנו מבקשים על הגשמים ועל תנובת הארץ. כל זה הוא בגלל שזה יהיה סדר הגאולה העתידי, גשמי ברכה ותנובת הארץ ואחר כך קיבוץ גלויות. בימינו אנו רואים עין בעין את הנבואה הזאת מתגשמת אל מול עינינו.

גדול יום הגשמים, שאפילו גיסות פוסקות בו

חלק מהתיקון העתידי הוא "לא יישא גוי אל גוי חרב". לכן אומרת הגמרא כי בכל גשם יש מעין התיקון הזה שהמלחמות פוסקות לרגע. "ואמר רבי יוחנן, גדול יום הגשמים, שאפילו גיסות פוסקות בו". רבי יוחנן מביא את הפסוקים מתהלים (סה) שעוסקים בירידת הגשמים והתועלת הגדולה היוצאת מהם. "תלמיך רנה נחת גדודיך בריבבים תמגגנה צמחה תברך". מהמילים "נחת גדודיך" הוא לומד על השבתת הגייסות.

גדול יום הגשמים מתחית המתים

הודאה על הגשמים נמצאת בברכת מחיה המתים. המשמעות הפשוטה היא שכל החיים מתקיימים על ידי הגשמים. כל המים שבמעיינות, כל המים שבברז, כל התבואה והלחם, כל הירקות והאוכל, כל הבשר והחלב - הכול תלוי בגשמים. אי אפשר לחיות בלעדיהם, דרכם ה' מזרים לנו חיים. בגלל כל זאת למדנו לעיל את כל הברכות הרוחניות והגשמיות שמגיעות לנו בסתר ובגלוי עם הגשמים.

על כן אומרת הגמרא שביום הגשמים אנו מתקרבים לתחיית המתים הכללית, ולא עוד אלא שיום הגשמים גדול ממנו. "אמר רבי אבהו, גדול יום הגשמים מתחית המתים, דאלו תחית המתים לצדיקים, ואלו הכא בין לצדיקים בין לרשעים. ופליגי דרב יוסף, דאמר רב יוסף, מתוך שהיא שקולה בתחית המתים, קבעוה בתחית המתים".

גדול יום הגשמים כיום שנתנה בו תורה

גם לגבי מתן תורה יש בגמרא מחלוקת אם יום הגשמים הוא יותר ממתן תורה או במדרגה שלו. וזה באמת פלא, הרי יום מתן תורה הוא יום אחד בהיסטוריה, ואילו ימי גשמים יש לנו הרבה בכל שנה. אבל באמת אין זו קושיה כלל. כי לפעמים יכולים להיות ימים גדולים מאוד בכל השנה, אלא שאנחנו התרגלנו אליהם ולא מתעוררים להבין את מעלתם. ולכן הגמרא אומרת שיום גשמים הוא כמו יום מתן תורה או יותר. למרות שיש לנו ימי גשמים כמה וכמה עשרות פעמים בשנה.

"אמר רב יהודה, גדול יום הגשמים כיום שנתנה בו תורה, שפאמור, (דברים לב) 'עירף פמטר לקחי'. ואין 'לקח', אלא תורה, שפאמור, (משלי ד) 'כי לקח טוב נתתי לכם, תורת ה' אל תעזבו'. רבא אמר, יותר מיום שנתנה בו תורה, שפאמור, 'עירף פמטר לקחי' מי נתלה בכי? הני אומר קטן נתלה בגדול".

כאשר הקדוש

ברוך הוא נותן

שובע - כדי

שיחיו ממנו בני

אדם הוא נותן,

ולא כדי

שימותו. הרי

לנו, שהקדוש

ברוך הוא

משביע את

החיים. הרי

למדנו שכשה'

מוריד גשמים

הוא שולח לנו

חיים שגם

מסלקים את

המגיפה

שמעלינו

וטעם העניין שאמרו כך, כי גשמים מביאים את הגאולה, והגאולה העתידית היא גילוי כבוד ה' יותר ממה שהיה במתן תורה. שנאמר: "וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל-בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר" (ישעיהו מ ה). ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. וזה הרבה יותר ממתן תורה שהיה לעם ישראל לבדו.

גְדוֹל יוֹם הַגְּשָׁמִים, כִּיּוֹם שֶׁנִּבְרָאוּ בוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ

ולכן בגמרא "אמר רבי חמא בר חנינא, גדול יום הגשמים, כיום שניבראו בו שמים וארץ, שניאמר, (ישעיהו מה) 'הרעיפו שמים ממעל, ושחקים יזלו צדק, תפתח ארץ, ויפרו ישע, וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתי, 'בראתים' לא נאמר, אלא 'בראתיו' (תענית ט ע"ב). כי בכל יום גשמים אנחנו מתקרבים לתכלית של בריאת העולם. ולכן כל יום גשמים הוא כמו יום בריאת העולם.

באבינו של רבא אליו בחלום וסיפר לו על כך ושאל: האם יש מי שמטריח את הקדוש ברוך הוא להוריד גשם שלא בזמנו? זו הייתה שאלה שרבא לא היה צריך לענות עליה אלא להבין כי הוא צריך כעת זהירות. וכך ציווה לו אביו בחלום: שנה את מקומך, ואל תישן הלילה על המיטה שאתה רגיל לישון עליה. עשה רבא כמצוות אביו, ושינה את מקום לינתו באותו לילה. למחרת בבוקר, מצא שהיו על המטה הראשונה רישומי וסימני סכינים. לפי שרצו שדים להרגו, וחטכו את מיטתו.

מי שלא ביקש גשם בזמן הגשמים – חוזר ומתפלל

לכן אנחנו מכוונים את ליבנו להתפלל על הגשמים דווקא בזמנם, ואם אדם התפלל על גשמים שלא בזמנם הוא חוזר ומתפלל לתקן את תפילתו. ולכן אם אדם אמר בקיץ "משיב הרוח ומוריד הגשם" - חוזר. אבל אם אמר בחורף "מוריד הטל" לא חוזר, כי גם בחורף יורד טל. אמנם אם לא ביקש גשמים בתקופת החורף מוז' בחשוון צריך לחזור ולהתפלל. ולכן אם טעה ולא ביקש גשם, יש בזה כמה הלכות חשובות.

אם טעה - איך חוזר?

הכלל ההלכתי הוא שאדם שביקש טל בברכת השנים, צריך לתקן בתוך אותה ברכה ולומר "ותן טל ומטר לברכה" או לחזור על כל הברכה אם עדיין לא ברך "ברוך אתה ה' מברך השנים". אם אמר רק "ברוך אתה ה'" יכול לומר "למדני חוקיך" ולחזור לומר את כל הברכה, או רק לומר "ותן טל ומטר לברכה".

אם לא נזכר וכבר ברך "ברוך אתה ה' מברך השנים" ונזכר ששכח, יאמר "ותן טל ומטר לברכה" לפני ברכת "תקע". אם התחיל "תקע", יבקש גשמים בברכת "שומע תפילה". אם כבר ברך "ברוך אתה ה' שומע תפילה" יאמר אחריה "ותן טל ומטר לברכה", לפני שמתחיל "רצה". אם כבר התחיל "רצה" - יחזור ל"ברך עלינו". ואם כבר סיים את התפילה - יתחיל מתחילת תפילת י"ח.

לחזור מיד

אם אדם נזכר שלא ביקש גשמים, יכול לחזור על התפילה בעצמו, ולפי פסק הרב משנה הלכות (חלק טו סימן מא) צריך לחזור מיד ולא לחכות אחרי התפילה וכד'. ולא יכול להפסיק בינתיים בסתם או עכ"פ לענות אמן, כי הוא נחשב באמצע התפילה.

והוכחתו מדברי הריטב"א בתענית שכתב דבמקום שחוזר לראש הברכה הראשונה לא חוזר לומר "ה' שפתי תפתח" (שע"ת ג), כי לדעתו הוא עדיין נמצא באמצע התפילה. אלא שטעה באמצע וצריך לתקן, ואם כן בשחרית נחשב לו כאילו סמך גאולה לתפילה.

עוד הוא כותב כי לא צריך לומר "ברוך שם כבוד מלכותו" על הברכות שאמר וחוזר עליהן. כיוון שהוא אמרן כדן. ואינו ברכה לבטלה, רק חוזר כי שכח לבקש גשמים.

יכול לצאת ידי חובה בחזרת הש"ץ

אם סיים את תפילתו לפני ששליח הציבור התחיל להתפלל, הוא יכול להקשיב לו לצאת ידי חובה בתפילתו. ואע"פ שבדרך כלל אנחנו אומרים לאדם לא להסתמך על חזרת הש"ץ אלא להתפלל בפיו (ראש השנה לג. שולחן ערוך קכד סעיף י'), כאן יכול לסמוך כיוון שכבר התפלל בפיו. וכן הדין אם אדם טעה בליל שבת והתפלל תפילת חול בשבת, יכול לשמוע חזרה מעין שבע - ומועיל במקום תפילה.

ולדעת הב"ח והמהרש"ל יש בעיה לצאת ידי חובה בתפילת הש"ץ כיוון שיש לחוש שמא המקשיב לא ישמע היטב את כל המילים מהש"ץ, ויש חולקים עליהם ואומרים שאפשר (עיין ש"צ עמוד ק"ח באורח) כדי שלא יפסיד "קדושה" ו"ברכת כהנים" וכד'.

אנחנו נמצאים

באמצע

האירוע, עוד

לא מרגישים

את ההתחלה

של היציאה.

עוד לא רואים

את בניין

העולם. אבל

זה רגע

המהפך, מכאן

מתחילה

הגאולה של

נח ושל כל

אשר איתו

בתיבה

תפילה על גשמים בזמנה

תפילתו של רבא על גשמים שלא בזמנם

לכאורה נראה שאם היינו מתפללים על גשמים בקיץ והיו יורדים גשמים זה היה קידוש ה' גדול. אבל עיקר התפילה על הגשמים היא דווקא בזמנם.

וכך בגמרא (תענית כד ע"ב) "ההוא גברא דאיחיב נגדא בבי דינא דרבא, משום דבעל נכרית, נגדיה רבא ומית. אישתמע מילתא בי שבור מלכא, בעי לצעורי לרבא. אמרה ליה אפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה, לא ליהני לך עסק דברים בהדי יהודאי, דכל מאן דבעין מוריהו, עביד להו. אמר לה, מאי היא? אמרה ליה, דבענו רחמי ואתי מטרא. אמר לה, ההוא משום זימנא דמטרא הוא, ליבעו האידינא בתקופת תמוז, וליתי מטרא. שלחה ליה לרבא, כון דעתיה ובעי רחמי ותי מטרא. בעא רחמי ולא אתא מטרא, אמר לפניו, רבונו של עולם, (תהלים מד) "אלהים באַנְיָנו שְׁמַעְנו אַבוּתֵינו סִפְרו לָנו פִּעֵל פְּעֵלְתָּ" וגו' ובעינינו לא ראינו, אתא מטרא עד דשפוך מרזבי דמחוזא לדגלת, אתחזי ליה אבוה בקלמא, אמר, מי אפא דמטרך קמי שמיא כולי האי? קום ואשני מדוכתיך, דרתחי עלך מן שמיא. שני דוכתייה, למחר אשכחיה לפוריה דמירשם בספיני".

היה אדם שהתחייב מלקות בבית דינו של רבא, משום שבעל נכרית. הלקהו בבית הדין של רבא, ומת אותו אדם מחמת המלקות. נשמע הדבר בבית המלך, ששמו היה "שבור", ורצה לצער ולהעניש את רבא. אמרה לו אמו,

ששמה היה "איפרא הורמיז" לא כדאי לך להסתכסך עם היהודים. ומדוע? כי כל מה שהם מבקשים מהקדוש ברוך הוא, נותן הוא להם.

אמר לה שבור לאמו: מהו הדבר שהקדוש ברוך הוא עושה להם כשמבקשים ממנו? אמרה לו: מתפללים ויורד גשם. אמר לה: מזה שיוורד גשם בימות הגשמים כאשר הם מבקשים על כך, אין ראייה שהקדוש ברוך הוא נענה לבקשתם. כי ייתכן כי מה שיוורד גשם, הוא משום שזה זמנו ועונתו. אלא שעד אותו זמן נעצר, ועתה בא.

אלא, אם באמת כל מה שהם מבקשים - אלקיהם עושה עבורם, שביקשו גשם עכשיו בתקופת תמוז ונראה אם הוא שומע בקולם. שלחה לו איפרא הורמיז לרבא: כוון דעתך ובקש רחמים שירד עתה מטר. ביקש רבא רחמים - ולא ירד מטר. אמר רבא לפניו: רבונו של עולם! "אלהים באַנְיָנו שְׁמַעְנו אַבוּתֵינו סִפְרו לָנו פִּעֵל פְּעֵלְתָּ בְיַמֵּיהֶם בְּיַמֵּי קְדָם" ובעינינו לא ראינו, משאמר רבא כך, בא גשם. והגשם היה רב כל כך, עד שנשפכו המים דרך המרזבים בצפורי, ושטפו את הרחובות, עד שהגיעו ונפלו לנהר החדקל. ונעשה נס גדול והבין המלך וכל הממלכה שתפילתם של ישראל עושה רושם.

אמנם היו כאלה שלא אהבו את מעשי רבא ששינה סדרי בראשית, ובלילה

סיפורים על הרב זצ"ל

גשם בגבעון דום

סיפר הרב אברהם אליהו, נכדו של הרב זצ"ל: היה זה באחת מושבתות החורף, בהיותי כבן שבע. הרב התנהל לאיטו עם קבוצת מלווים שליוותה אותו לביתו, וכדרכו השיב על שאלותיהם. לפתע החל יורד גשם מלווה ברוחות עזות. רצתי לביתו של סבא, במחשבה להביא לו מעיל חם שיגונן עליו מפני הגשם והרוח. הייתי מאוד גאה בעצמי שאני רץ כל כך מהר ומביא לסבא את המעיל.

כעבור כמה דקות עמדתי לידו מתנשף, המעיל על זרועי, וכשאני כולי זורח מאושר אמרתי לו בהתרגשות: סבא, הבאתי לך מעיל! הרב זצ"ל הסתכל עלי בעיניו הטובות, ולא הבנתי מדוע הוא נבוך מעט. רק כשגדלתי הבנתי שהוא היה מחמיר בנושא של טלטול והעדיף שלא לטלטל בשבת.

סבא שאל אותי: האם לבשת את המעיל הזה קצת בדרך? בתמימותי השבתי: לא, סבא, החזקתי אותו ביד כל הדרך. לפתע הוא הרים עיניו לשמים. לא עברה דקה והגשם והרוחות פסקו.

או אז חיך אלי סבא ואמר: הנה, הגשם פסק, כבר אין צורך במעיל. האם תוכל להמשיך להחזיק אותו בעבורי וללבוש אותו בעצמך בדרך חזרה?

בשמים סייעו לסבא, וכך הוא גם שמר על ההלכה, וגם שמר עלי שלא אפגע חלילה מכך שהוא לא לובש את המעיל שהבאתי לכבודו.

מהלכים בין הטיפות

מספר יעקב, שהתגורר ברחוב בעל השאליות: במשך שנים הייתי גר ברחוב הזה, שהרב אליהו זצ"ל היה הולך בו מדי שבת בבוקר לתפילה וחוזר אחרי התפילה עם מלווים רבים ששמעו ממנו בדרך דברי תורה. במשך השנים שמתי לב לתופעה שחזרה על עצמה עשרות פעמים. בכל פעם שהרב היה עובר ברחוב לא ירד גשם. גם בימים היותר גשומים שהיו בשנה, הגשם היה מפסיק כשהרב היה עובר וחוזר אחרי שהרב היה מגיע לביתו.

כששמנו לזה לב אמרנו לעצמנו שזה לא ייתכן. אחר כך, כשנוכחנו שזה קורה שוב ושוב, התפעלנו מאוד. אחר כך ממש התרגלנו לכך וידענו לתכנן את לוח הזמנים שלנו לפי הזמנים של הרב. כשהיה יום גשום מאוד והיינו מתפללים במניין מאוחר, היינו מתכננים ויוצאים לבית הכנסת בשעה שהרב חוזר, שאין בה גשמים.

בימים ההם ראינו את הדברים ושמחנו, אבל לא קלטנו באיזה פלא מדובר. היום כשאנחנו חושבים ומתבוננים אנחנו מבינים עד כמה הדבר מופלא, והכול היה בטבעיות בלי שום גינונים והתפעלות. ואולי בגלל זה הסיפור עוד יותר גדול בעיני, כזה שלא אשכח לעולם.

לכן יעמוד בשתיקה כמו בתפילת שמונה עשרה, ישמע את חזרת הש"ץ יענה על "קדושה", יענה "אמן". לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו" ולא יענה "אמן" על ברכת כהנים. ובסיום שמונה עשרה יפסע ג' פסיעות ב"עושה שלום". ותעלה לו תפילה ששמע מהש"ץ כמו שהתפלל בעצמו. ובלבד שישים לב לא לדבר ולכוון לכל ברכותיו של הש"ץ. ועדיף שיכוון כשיסידור בידו (שו"ע בסימן קכ"ד ס"ע א. ב"ח שם ועיין כה"ח שם ס"ק ד').

נשים שטעו

לדעת שו"ת "משנה הלכות" (חלק טו סימן לט) נשים שלא ביקשו גשמים בברכת השנים יכולות לבקש גשמים בכל מקום בתפילה ויצאו ידי חובה. ואינן צריכות לחזור על התפילה מהתחלה. "והשומע תפילות כל פה שומע תפלתם בבתיהם ששכינה שרויה שם ובכל נוסח ובכל לשון שהם מתפללים הם נענים". והפוסקים לא חילקו בהלכה זו בין גברים לנשים ולפי דעתם גם נשים אם טעו צריכות לחזור. במיוחד על פי ההלכה הבאה.

טעה בערבית – חוזר לראש

בגמרא יש מחלוקת אם תפילת ערבית היא רשות או חובה. וכתב על זה הרי"ף "רבא אמר הלכה כדברי האומר רשות, וקיימא לן להלכה כרבא, מיהו הני מילי היכא דלא צלי ליה כלל, אבל היכא דצלי ליה לתפלת ערבית כבר שוייא עליה חובה, ואי טעי הדר לרישא". ומכאן נפסק כי מי שטעה בתפילת ערבית ולא ביקש גשמים – צריך לחזור למרות שתפילת ערבית רשות ורק קיבלנו על עצמנו את התפילה הזאת כחובה. לפי זה כל מי שקיבל על עצמו תפילה בחובה צריך לחזור, גם נשים.

רק כשנסתפק בתוך התפילה

אומר הרב כף החיים שהדין של ספק שבגללו חוזר תוך ל' יום זה דווקא בסמוך לתפילה. אבל אם הספק התעורר לאחר זמן רב, אין זה ספק ואינו חוזר. ואפילו אם התעורר הספק בסוף אותה תפילה לא חוזר, והטעם כי אנו אומרים שאם זה בתוך התפילה, הרי הספק ספק. אבל אם זה אחר זמן, היינו בסיוע כל התפילה, ייתכן שאמר כדין ועתה לאחר זמן הוא מסתפק ועל כן לא חוזר (כה"ח מה).

אם חשב לפני התפילה – אין ספק

לפי המשנה ברורה (ס"ק ל"ח) אם אדם זוכר שחשב על כך לפני התפילה והסתפק אחרי התפילה – אינו צריך לחזור, אך אם לא חשב על כך – עליו לחזור אפילו כשהספק התעורר לאחר זמן רב. למעשה מדין ספק ברכות להקל יש לנהוג כדעת כף החיים שלא לחזור, אך יכול לומר תפילת נדבה.

והי רצון שיתקיים בנו. "פְּקֻדֵי הָאָרֶץ וְתִשְׁקֶנָה רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פְּלֶג אֱלֹהִים מְלֵא מַיִם תִּכְוֶן דָּגָנָם פִּי כֶן תִּכְוֶינָה; תִּלְמִיךָ רַחֵם נַחַת גְּדוּדֶיךָ בְּרִיבִים תִּמְגַּנְנָה צְמִיחָה תִּבְרָךְ; עֲטַרְתְּ שֵׁנַת טוֹבֶתְךָ וּמַעֲגֶלְךָ יִרְעֹפוּ דָשָׁן; יִרְעֹפוּ נְאוֹת מִדְבָר וְגִיל גְּבֻעוֹת תַּחֲאָרְנָה; לְבָשׁוּ כְרִים הַצֵּאן וְעַמְקִים יִעֲטְפוּ בָר יִתְרוֹעֲעוּ אֶף יִשְׁרִיר" (תהילים סה, י"ד). אמן ואמן.

תשובה כהלכה

יאפשר לו להידרדר. הוא יאיץ בו ללכת ללמוד מקצוע, למרות שהוא יכול להתקיים על הכסף של אביו. צריכים להסתכל על המציאות מהעיניים של האב האוהב ולא של הבן הנהנתן.

גאולה דמוקרטיה. נראה כי דמוקרטיה וחופש הפרט הם עגלי הזהב בישראל כיום. האם דמוקרטיה ומדינה יהודית יכולים להתקיים יחד? אין דבר שמתאים למדינה יהודית יותר משלטון דמוקרטי. בוודאי הרבה יותר משלטון דיקטטורי. מי שמתבונן בדברי הנביאים ובדברי חז"ל רואה שהשלטון הדמוקרטי הוא הנכון ביותר לימי הגאולה. כמוכן לא מדובר באנשים שמעוותים את מושג הדמוקרטיה ומשתמשים בו להשלטת הדעות הנכסדות שלהם על הרוב בשיטות נכסדות. אבל העיקרון הוא נכון.

תיקון עולמי. רבנים רבים הציגו סיבות מדוע ה' שלח את הקורונה לעולם - בגלל לשון הרע, שנאת חנם, פריצות וכדומה. מה לדעת הרב הדבר שהכי צריך לתקן? בוודאי שזה נכון לתקן את כל הדברים הללו. חייבים לזכור שזה לא רק אישי אלא לאומי ועולמי, ולכן צריך לחשוב גם על הרמות העולמיות.

אכות של אהבה. אין אפשר לשכנע אדם שאינו דתי שהמגיפה היא מאלוקים? לחגמה, אנשים רבים אומרים שהם לא מעוניינים באל שמעניש את העולם במחלות כמו קורונה. איזה גישה יש לנקוט כדי לקרב אנשים לרעיון של מלך אוהב? צריכים להבין שהכול בא מאהבה. גם הורה שמעורר את בנו לקום בבוקר זה מאהבה, למרות שהבן לא אוהב לקום מוקדם מהמיטה. אב שאוהב את בנו לא ייתן לו כסף לקניית סמים, ולא